

Väylävirasto

Liikenne- ja viestintäministeriön tilinpäätöskannanotto Väyläviraston vuoden 2020 tilinpäätöksestä

Liikenne- ja viestintäministeriö antaa valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 66 i §:n mukaisen perustellun kannanottonsa Väyläviraston vuoden 2020 tilinpäätöksestä.

Kannanotto on käsitelty ministeriön johtoryhmissä.

Yleistä

Talousarvion noudattamisesta Valtiontalouden tarkastusvirasto on raportoitu, että momentilta 31.10.20 (perusväylänpito, smr 3 v) on valtion talousarviosta annetun lain 7 §:n 3 momentin vastaisesti rahoitettu urakoita, joiden kesto ylittää siirtomäärärahauden ja joille ei ole budjetoitu valtion talousarviosta annetun lain 10 §:ssä säädettyä valtuutta. Väyläviraston tulee selkeyttää hankkeiden budjetointia siten, että monivuotiset, siirtomäärärahauden ylittävät väylähankkeet budjetoidaan ja seurataan talousarviolain 10 §:ssä säädettyssä valtuusmenettelyssä. Muilta osin talousarviota on noudatettu.

Budjetointimenettelyihin liittyen Valtiontalouden tarkastusvirasto on todennut, että Väylävirasto on vastaanottanut 1,6 miljoonan euron vahingonkorvaustulon. Vahingosta aiheutuneet menot on maksettu momentilta 31.10.20 (Perusväylänpito, smr 3 v). Väylänpidon vahingonkorvaustuloja ei kuitenkaan ole voitu tulouttaa perusväylänpidon momentille 31.10.20 momentin päätösosan nettobudjetointia koskevan kirjauksen perusteella. Liikenne- ja viestintäministeriö on ehdottanut vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen ja tulee ehdottamaan vuoden 2022 talousarvioesitykseen nettobudjetointia koskevan kirjauksen muuttamista siten, että momentin päätösosa mahdollistaa myös vahingonkorvausten tulouttamisen perusväylänpidon momentille.

Lisäksi Väyläviraston tilintarkastuksessa todettiin, että momentille 31.10.20 (Perusväylänpito, smr 3 v) on vuonna 2020 kirjattu 420 000 euroa liikekirjanpidossa siirtotalouden kuluina käsiteltyjä tapahtumia. Momentin päätösosassa ei kuitenkaan vuoden 2020 talousarviossa ole mainittu oikeudesta käyttää momenttia siirtomenoihin. Väylävirastolta saatujen selvitysten mukaan kyseisten siirtotalouden menojen maksaminen perustuu momentin päätösosan kohtaan 2, jonka mukaan määrärahaa saa käyttää tien- tai radanpitäjän tehtäviin liittyvän muun toimenpiteen kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin erillisten sopimusten mukaan. Liikenne- ja viestintäministeriö tulee ehdottamaan vuoden 2022 talousarvioesitykseen kirjausta, jonka mukaan momentilta voi maksaa myös siirtotalouden kuluja.

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

Tilinpäätöslaskelmat on laadittu säännösten mukaisesti ja liitteenä esitettävät tiedot on esitetty valtion talousarviosta annetun asetuksen edellyttämällä tavalla. Tilinpäätösanalyysi on esitetty valtion talousarviosta annetun asetuksen mukaisesti.

Toiminnallisesta tehokkuudesta on esitetty oikeat ja riittävät tiedot. Väylävirasto on vuoden 2020 aikana ottanut käyttöön valtion yhteisen kustannuslaskentamallin. Lisäksi Väylävirasto on luopunut Kiekuun tehdystä työtuntien kohdentamisesta ja siirtynyt työajan oletuskohdennukseen. Valtiokonttorin määräyksen (VK/54895/00.00.01.06.00/2020) mukaan maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmalle kohdistettujen henkilöstökustannusten tulee perustua käytössä olevaan toteutuneen työajan seurantaan.

Virasto on riittävästi raportoinut ja analysoinut tavoitteiden toteutumista.

Tarkastuksessa havaittiin, että ratahankkeiden eri rataosille kohdistuvia kesäkuussa 2020 valmistuneita toimenpiteitä oli kirjattu keskeneräisestä valmiiseen käyttöomaisuuteen myöhässä joulukuussa yhteensä 18 miljoonaa euroa.

Valtiokonttorin kirjanpidon käsikirjan mukaan vastuun määrä ilmoitetaan liitetiedolla tehtyjen päätösten mukaisesti. Tilinpäätöksessä esitetty vastuu on esitetty yhteensä 49,9 miljoonaa euroa liian pienenä. Lisäksi havaittiin yksi sopimus, summaltaan 167,6 miljoonaa euroa, josta aiheutuva vastuu ei ole sisällytetty tilinpäätöksessä esitettyihin vastuisiin. Luvut on ilmoitettu arvonlisäverollisina. Näin ollen tilinpäätöshetkellä solmitut, mutta myöhemmin alkavat sopimukset tulee esittää jo päätösvuoden tilinpäätöksessä vastuissa.

Väyläviraston kirjanpidon tarkastuksessa esiin tulleessa tapauksessa ostolaskun, jonka loppusumma oli 1,8 miljoonaa euroa, oli hyväksynyt henkilö, jonka hyväksymisvaltuudet rajoittuivat hankkeet -toimialan voimassa olleiden hyväksymisvaltuuksien mukaan kyseisen kohteen osalta 1 miljoonaa euron suuruisiin ostolaskuihin. Väyläviraston taloussäännön mukaan menot hyväksytään työjärjestyksen ja sen perusteella annettujen erillismääräysten mukaisesti.

Väyläviraston Sampo -toiminnanohjausjärjestelmään myönnetään käyttöoikeuksia Väyläviraston hankkeissa työskenteleville konsulteille. Konsulttien käyttöoikeuksien hallintaan liittyy riski, että konsultin käyttöoikeudet eivät pääty, vaikka hän siirtyisi toisiin tehtäviin kesken sopimuskauden. Konsulttien käyttöoikeudet mahdollistavat, että he voivat tarkastella ja muuttaa tietoa myös toisten toimijoiden hankkeista.

Valtionhallinnon yhteisten prosessien tarkastuksessa havaittiin Väyläviraston aiemman vuoden lomapalkkavelkaan liittyvä virhe, jonka johdosta lomapalkkojen osakirjanpito (6 600 443 euroa) ja pääkirjanpito (4 076 443 euroa) eivät täsmää (ero 2 524 000 euroa).

1. Arvio tuloksellisuudesta, sen kehityksestä ja asetettujen tulostavoitteiden toteutumisesta

Vuodelle 2020 virastolle oli tulossopimuksessa asetettu yhteensä 7 tulostavoitetta, joiden toteutumista mitattiin kaikkiaan 18 mittarin ja niitä koskevan 41 tavoitetason avulla. Tavoitetasoista 38 toteutui kokonaan ja 3 tavoitetasoa toteutui osittain.

Toimintakertomuksessa on selostettu ja analysoitu toteumaa. Osittain toteutuneet tavoitetasot liittyivät kokonaiskuvan muodostamiseen väyläomaisuudesta ja rataverkon haltijan palveluiden kehittämiseen. Nämäkin tavoitteet kuitenkin saavutettiin suurelta osin. Virasto suoriutui tulostavoitteiden osalta vuodesta varsin hyvin.

Tulossopimuksen liitteenä on mittareita, jotka eivät ole varsinaisia tulostavoitteita, mutta joilla seurataan viraston onnistumista perustehtävässään. Tulossopimuksessa oli 22 toiminnan tunnuslukumittaria, joista 14 toteutui, yksi toteutui osittain ja 5 ei toteutunut. Merkittävin poikkeama liittyy huonokuntoisten tie- ja ratasiltojen tilanteeseen, joiden osalta tavoitetta ei saavutettu, kuten ei edellisenäkään vuonna. Siltojen rappeutuminen on edelleen kiihtymässä ja erityisen ongelman muodostavat muutama suuret ja korjauksiltaan kalliit sillat, joiden korjausten rahoitus perusväylänpidosta on haastavaa. Positiivista on, että henkilövahinkoon johtaneiden onnettomuuksien määrän vähentyminen on edelleen jatkunut.

VMBaro-työtyytyväisyyskyselyn mittareihin liittyvät tulostavoitteet saavutettiin. Johtajuusindeksi oli 3,7 (3,5 vuonna 2019), innovointikyvykkyyksindeksi 4,0 (3,9 vuonna 2019) ja työyhteisöindeksi 4,1. (4,0 vuonna 2019). Henkilötyövuosimäärä oli 417, kun se edellisenä vuonna oli 398.

Toiminnallisen tehokkuuden osalta tulossopimuksessa oli ensimmäistä kertaa mittareina korjausvelan määrä tieverkolla ja rataverkolla. Tavoitetasot asetettiin puutteellisin tiedoin, eikä maanteiden korjausvelan osalta tavoitetta saavutettu. Tosiasiallisesti korjausvelan määrä tieverkolla kuitenkin väheni. Rataverkolla korjausvelka pysyi ennallaan.

2. Käytettyjen tuloksellisuuden raportoinnin perusteiden asianmukaisuus ohjauksen ja tulosvastuun kannalta sekä ministeriön kanta kehittämistarpeista

Virasto on riittävästi raportoinut ja analysoinut tavoitteiden toteutumista.

Viraston perustoimintaa kuvaavat seurattavat mittarit eivät edellytä lisätarkastelua tai aiheuta toimenpiteitä. Edellä mainittujen huonokuntoisten siltojen osalta ministeriö viittaa vuoden 2019 tilinpäätöskannanottoon ja siihen, että virastolle on asetettu väyläomaisuutta koskeva tulostavoite, jolla pyritään varmistamaan rahoituksen mahdollisimman tehokas ja vaikuttava käyttö.

Tilinpäätöslaskelmat on laadittu säännösten mukaisesti ja niiden liitteenä esitetyt tiedot on esitetty valtion talousarviosta annetun asetuksen edellyttämällä tavalla. Tilinpäätösanalyysi on esitetty valtion talousarviosta annetun asetuksen mukaisesti.

Myös kolmena edellisvuotena on ollut esillä havainto siitä, että perusväylänpidon ylläpidon toteuttamisesta ja väyläverkon kehittämisen suunnittelusta aiheutuneiden tuottojen ja kulujen kirjaaminen ELY-keskusten sijaan viraston kirjanpitoon ei vastaa kirjanpidon yleisiä periaatteita eikä valtion kirjanpidon käsikirjassa määriteltyjä kirjausmalleja.

Talousarvion noudattamisesta Valtiontalouden tarkastusvirasto on raportoinut, että perusväylänpidon momentilta (31.10.20) on valtion talousarviosta annetun lain 7 §:n 3 momentin vastaisesti rahoitettu urakoita, joiden kesto ylittää siirtomäärärahakauden ja joille ei ole budjetoitu valtion talousarviosta annetun lain 10 §:ssä säädettyä valtuutta. Muilta osin talousarviota on noudatettu.

Ministeriö pyytää virastoa kiinnittämään huomiota perusväylänpidon urakoiden rahoittamiseen siten, ettei siirtomäärärahakautta ylitetä.

3. Toimenpiteet, joihin viraston on tarpeen ryhtyä tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Viraston tulee edelleen jatkaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämistä, jotta varmistetaan kirjanpitomenettelyiden asiamukaisuus.

Väyläviraston tulee huolehtia siitä, että väylähankkeiden valmistumiskirjaukset tehdään ajallaan Väyläviraston käyttöomaisuusohjeen mukaisesti. Poistot tulee kirjata takautuvasti hankkeen todellisesta valmistumisajankohdasta alkaen.

Tarkastuksen perusteella suositellaan, että sitoumuksiin liittyvät vastuut esitetään tilinpäätöksen liitetietoihin sopimukseen perustuen oikean määräisenä ja oikea-aikaisesti, tehtyjen päätösten mukaisesti.

Väyläviraston tulee varmistua, että menojen hyväksyminen tapahtuu talousarvioasetuksen 38 §:n edellyttämällä tavalla.

Konsulttien laajoihin käyttöoikeuksien tarkastukset on dokumentoitava, raportoitava ja tarvittaessa lakkautettava konsultin tarpeeton käyttöoikeus.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on todennut myös, että Väyläviraston tulee selkeyttää hankkeiden budjetointia siten, että monivuotiset, siirtomäärärahakauden ylittävät väylähankkeet budjetoidaan ja seurataan talousarviolain 10 §:ssä säädettyssä valtuusmenettelyssä.

Ministeriö toteaa, että viraston tulee kiinnittää jatkossa huomiota talousarviolain noudattamiseen siirtomäärärahakauden ylittävissä väylähankkeissa. Ministeriö huomioi kuitenkin sen, että tätä jo aiemmin havaittua ongelmaa on korjattu vuoden 2019 aikana siten, että vuoden 2019 neljännessä lisätalousarviossa kahdelle uudelle perusväylänpidon hankkeelle budjetoitiin määrärahat valtuusmenettelyssä. Ministeriö toteaa myös, että

valtiovarainministeriö suhtautuu valtuuksien käyttöön perusväylänpidon hankkeissa lähtökohtaisesti kielteisesti.

Ministeriö painottaa, että Väyläviraston on kustannusten nousun torjumiseksi jatkuvasti selvitettävä ja tarkasteltava mahdollisia säästö- ja tehostamistoimenpiteitä.

Tuloksellisuuden parantamisessa korostuu hallinnonalan yhteistyö ja yhteinen tekeminen.

Virasto on laatinut LVM:n tilaaman virastouudistuksen arviointiraportin suositusten perusteella toimenpidesuunnitelman. Sen etenemisestä keskustellaan jatkossa ohjauksen eri foorumeiden yhteydessä.

4. Liikenne- ja viestintäministeriön toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Hallinnonalan konserniyhtenäisyyttä tukevaa ohjausmallia ja siihen liittyviä prosesseja sujuvoitetaan.

Tulosohjauksen strategisuutta lisätään edelleen hallinnonalan toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö tulee ehdottamaan vuoden 2022 talousarvioesitykseen kirjausta, jonka mukaan perusväylänpidonmomentilta voi maksaa myös siirtotalouden kuluja. Samassa yhteydessä ministeriö ehdottaa nettobudjetointia koskevan kirjauksen muuttamista siten, että momentin päätösosa mahdollistaa myös vahingonkorvausten tulouttamisen perusväylänpidon momentille. Liikenne- ja viestintäministeriö on ehdottanut myös vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen vastaavaa muutosta.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa myös, että vuoden 2020 talousarviossa perusväylänpidon momentti muutettiin 2-vuotisesta 3-vuotiseksi siirtomäärärahaksi, jotta perusväylänpidon momentilta voitaisiin helpommin toteuttaa useampivuotisia hankkeita siirtomäärärahakauden puitteissa.

Timo Harakka
liikenne- ja viestintäministeri

Minna Kivimäki
kansliapäällikkö

Tiedoksi

Liikenne- ja viestintäministeriön osastot
Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori